

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

«Затверджено»
Голова приймальної комісії
Волинського національного
університету імені Лесі Українки
Анатолій ЦЬОСЬ
«25 березня» 2022 р.

ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ІСПИТУ ДО АСПРАНТУРИ
ДЛЯ ВСТУПУ НА НАВЧАННЯ НА ОСНОВІ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ
МАГІСТРА (ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ СПЕЦІАЛІСТА)
ДЛЯ ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ (PhD)
ГАЛУЗІ ЗНАНЬ 07 УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 076 ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА
БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ
(освітньо-наукова програма – «Економіка та управління підприємствами»)

ЛУЦЬК – 2022

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму вступного іспиту до аспірантури Волинського національного університету імені Лесі Українки розроблено відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», постанови КМУ від 23.03.2016 р. № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» зі змінами та доповненнями, Національної рамки кваліфікацій України, Положення про здобуття наукового ступеня (атестацію) доктора філософії у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, Положення про підготовку доктора філософії у Волинському національному університеті імені Лесі Українки.

Вступники, які претендують на освоєння освітньо-наукової програми третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти підготовки доктора філософії, повинні володіти ступенем магістра (або освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста) та проявити здібності до оволодіння компетентностями, відповідними дев'ятому рівню кваліфікацій Національної рамки кваліфікацій, прийнятої Постановою Кабінету міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 519).

Програма іспиту орієнтована на вступників на здобуття освітнього ступеня доктора філософії зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність. Іспит проводиться за фахом. Згідно з вимогами абітурієнт повинен продемонструвати загальнотеоретичні знання з економічних категорій, принципів та законів, знати фактори зовнішнього і внутрішнього середовища, що впливають на ефективність господарської діяльності, роль системи управління у формуванні ресурсного забезпечення та роль прогнозування, планування і регулювання діяльності підприємства у формуванні економічного регулювання, сутність економічної безпеки та антикризової діяльності підприємства. Ці завдання відповідають кваліфікаційним вимогам передбаченим освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістра» чи «спеціаліста» зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність або суміжних спеціальностей.

Метою вступного фахового випробування зі спеціальності – відбір до навчання в аспірантурі осіб, які продемонстрували найвищий рівень засвоєння фундаментальних та прикладних знань та вмінь, отриманих в результаті вивчення циклу дисциплін, передбачених освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр» і «спеціаліст» різних спеціальностей.

Програма вступного іспиту містить такі змістовні блоки: «Загальні основи теорії ринкової економіки», «Теоретичні основи підприємницької діяльності: мікроекономічний аналіз», «Ринки факторів виробництва і факторні доходи: мезоекономічний аналіз», «Національна економіка: макроекономічний аналіз» та «Світова економіка: мегаекономічний аналіз».

Фахове вступне випробування для конкурсного відбору осіб до аспірантури за спеціальністю 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність проводиться у формі усного іспиту. Для вступу до аспірантури білет для проведення фахових вступних випробувань складається з 3 питань. Пропонований варіант програми передбачає чітке структурування і розподіл навчального матеріалу за основними темами. Виклад основних положень тем деталізовано, що полегшує абітурієнту пошук літературних джерел і орієнтирів для підготовки до іспиту під час вступних випробувань.

Перевірка знань з питань, передбачених цією програмою дає достатні підстави для висновку про рівень підготовки здобувачів для вступу у Волинський національний університет імені Лесі Українки за спеціальністю 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність на здобуття ступеня доктор філософії.

ТЕМАТИЧНИЙ ВИКЛАД ЗМІСТУ ПРОГРАМИ ВСТУПНИХ ІСПИТІВ

Тема 1. Підприємство як суб'єкт господарювання

Поняття підприємства як організаційно виокремленої та економічно самостійної первинної ланки виробничої сфери. Місія та цілі підприємства. Головні напрямки діяльності підприємства.

Юридичні акти, що слугують законодавчою базою функціонування підприємства (організації). Закон України "Про підприємства в Україні", його основні положення. Статут підприємства. Генеральна тарифна угода. Колективний договір. Інші правові документи, що регулюють діяльність підприємств (організацій).

Класифікація підприємств за певними ознаками (мета і характер діяльності; форма власності майна; належність капіталу; правовий статус) і форма господарювання; галузево-функціональний вид діяльності; технологічна (територіальна) цілісність і ступінь підпорядкування; розміри за чисельністю працівників). Виробнича структура підприємства, її види (цехова, безцехова, корпусна, комбінатська, технологічна, предметна, змішана) і чинники формування. Загальна структура підприємств та організацій.

Інтеграційні форми підприємств та організацій. Сучасні форми добровільного та інституційного об'єднання підприємств та організацій (асоціації, консорціум, концерни, корпорації, фінансово-промислові групи, холдинги тощо), їх особливості та ефективність діяльності.

Загальна характеристика сучасного ринкового середовища функціонування підприємств та організацій. Сутність, функції і типи сучасного ринку. Загальні принципи та етичні норми господарювання на ринку.

Тема 2. Основи підприємницької діяльності

Підприємницька діяльність як основна сучасна форма господарювання. Принципи здійснення, форми, типи й моделі підприємницької діяльності. Нормативно-правове забезпечення підприємництва. Франчайзинг, як особлива форма організації бізнесу. Виробнича та посередницька діяльність. Формування підприємницького середовища. Політика держави в напрямку активізації підприємницької діяльності в Україні.

Підприємницькі договори (контракти, угоди). Структура та порядок укладання договорів. Типовий зміст, загальні і специфічні умови договору. Формування конкретних умов договору. Підприємницькі дії щодо реалізації бізнес-проектів. Партнерські зв'язки та угоди (операції). Основні напрямки співпраці партнерів. Форми співробітництва у сферах виробництва, товарообміну і торгівлі, фінансових відносин. Факторинг.

Сучасні тенденції розвитку міжнародних економічних відносин. Міжнародний бізнес: поняття, суб'єкти, типи і види. Форми міжнародної підприємницької діяльності. Спільні підприємства в системі міжнародного бізнесу: мотивація та процедура створення, механізм функціонування. Тенденції і проблеми розвитку спільних підприємств в Україні.

Тема 3. Управління підприємствами

Особливості підприємства як складної системи. Об'єктивна необхідність і поняття управління суб'єктами господарювання. Планування, організація, мотивація і контроль як основні функції управління підприємствами та організаціями (установами).

Поняття і теоретико-методологічна основа класифікації методів управління. Змістовна характеристика економічних, організаційно-розпорядчих і соціально-психологічних методів управління. Організаційні форми реалізації методів управління суб'єктами господарювання різного рівня.

Сутність і параметри організаційної структури управління підприємством (організацією). Основні типи організаційних структур управління: лінійно-функціональні, дивізійні, матричні. Принципи та етапи процесу побудови організаційних структур управління виробничими і невиробничими підприємствами. Особливості вибору

організаційних структур управління для новостворюваних підприємств різних розмірів і форм власності.

Необхідність і принципи формування вищих органів управління підприємствами та організаціями. Міністерства, комітети, державні корпорації і концерни як вищі органи прямого управління підпорядкованими підприємствами та організаціями. Органи централізованого управління суб'єктами господарювання. Спрямованість та економічна ефективність адміністративної реформи в Україні. Зарубіжний досвід централізованого управління первинними ланками національної економіки.

Тема 4. Персонал

Поняття: персонал, трудові ресурси, кадри, трудовий потенціал. Категорії персоналу підприємств (керівники, спеціалісти, службовці, робітники). Поділ персоналу за професіями, спеціальностями і кваліфікацією. Виокремлення і характеристика робітників за рівнем кваліфікації. Особливості структури персоналу підприємств та організацій різних типів, розмірів і форм власності. Тенденції динаміки структури персоналу в окремих галузях та сферах діяльності.

Чинники, що враховуються у процесі розрахунків необхідної чисельності персоналу фірми. Визначення чисельності працівників управління, спеціалістів і службовців для підприємств різних розмірів, форм власності та сфер діяльності. Розрахунки чисельності окремих категорій працівників виробничих підприємств. Обґрунтування раціональної структури персоналу підприємств різних типів та інфраструктурних організацій.

Поняття і основні елементи системи управління персоналом підприємств (організацій) та інших суб'єктів господарювання. Сучасні вимоги до ділових якостей різних категорій персоналу. Адаптована до ринкових умов господарювання система формування та набору різних категорій персоналу. Методи оцінки і відбору працівників для різних суб'єктів господарювання. Оцінка ділових якостей керівників і менеджерів. Форми та ефективність підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів.

Особливості систем управління персоналом у фірмах економічно розвинутих зарубіжних країн. Досвід формування та забезпечення ефективного використання кадрового потенціалу фірми. Участь держави у підготовці висококваліфікованих спеціалістів і керівників. Конкурсно-контрактна система наймання працівників фірми. Сучасна система періодичного підвищення кваліфікації кадрів і постійного забезпечення умов для творчої високопродуктивної праці.

Тема 5. Матеріальні активи (виробничі фонди) підприємства

Матеріальні активи як сукупність виробничих фондів та іншого майна підприємства. Взаємозв'язок засобів виробництва і виробничих фондів. Поділ виробничих фондів на основні та оборотні, їх роль у здійсненні процесу виробництва продукції та надання послуг. Майно підприємства соціального призначення.

Вартісна оцінка майнового комплексу. Первісна, відновна, повна, залишкова вартість основних фондів. Індексація основних фондів. Класифікація основних фондів за функціональним призначенням та участю у виробничих процесах. Видова (технологічна) структура основних фондів, чинники і тенденції її динаміки на підприємстві.

Фізичне та економічне спрацювання основних фондів, їх види та форми усунення. Амортизація основних фондів. Норми амортизаційних відрахувань. Рівномірна та прискорена амортизація засобів праці. Просте та розширене відтворення основних фондів.

Соціально-економічне значення підвищення та система показників ефективності відтворення та використання основних фондів. Напрямки інтенсифікації відтворення та шляхи поліпшення використання основних фондів підприємства за нормальних умов господарювання.

Елементний склад оборотних фондів. Характеристика виробничих запасів, напівфабрикатів власного виготовлення, незавершеного виробництва, витрат майбутніх

періодів. Нормування витрат і розрахунки необхідного обсягу оборотних фондів підприємства. Показники та шляхи кращого використання матеріальних ресурсів. Сучасна політика ресурсозбереження та ефективність її здійснення.

Тема 6. Нематеріальні ресурси та активи

Поняття і види нематеріальних ресурсів підприємства, їх вплив на конкурентоспроможність його продукції на ринку. Характеристика об'єктів промислової власності (винаходів, промислових зразків, корисних моделей, товарних знаків, знаків обслуговування). Інформаційні технології та програмні продукти. Інші нематеріальні ресурси (ноу-хау, раціоналізаторські пропозиції, найменування місця походження товару, гудвіл фірми).

Нематеріальні активи як юридично оформлені права виключного користування об'єктами промислової та інтелектуальної власності. Оцінка та строки зношування нематеріальних активів.

Тема 7. Оборотні кошти підприємства (організації)

Сутнісна характеристика оборотних коштів. Обслуговування оборотними коштами сфер виробництва та обігу. Функціональна та елементна структура оборотних коштів. Нормування оборотних коштів підприємства. Методи розрахунку нормативів оборотних коштів (аналітичний, коефіцієнтний, прямого розрахунку). Обчислення нормативів оборотних коштів у виробничих запасах, незавершеному виробництві, витратах майбутніх періодів, залишках готової продукції. Визначення загального нормативу оборотних коштів для підприємства. Джерела формування оборотних коштів.

Основні показники рівня ефективності використання оборотних коштів: коефіцієнт оборотності і завантаження, тривалість одного обороту, рентабельність; методика їх розрахунку. Шляхи підвищення ефективності використання оборотних коштів (оптимізація запасів ресурсів і незавершеного виробництва; скорочення тривалості виробничого циклу; поліпшення організації матеріально-технічного забезпечення; прискорення реалізації виробленої продукції). Проблеми нестачі оборотних коштів і поповнення їх обсягів до нормативного рівня за умов кризової економічної ситуації на підприємстві.

Тема 8. Інвестиції на підприємстві: формування, використання, ефективність

Інвестиції як найважливіший фінансовий інструмент для створення, функціонування та розвитку суб'єктів господарювання. Функціонально-елементний склад інвестицій підприємства. Джерела фінансування інвестицій. Прямі та портфельні іноземні інвестиції. Різновиди та структура реальних (виробничих) інвестицій. Технологічна та відтворювальна структура капітальних вкладень, тенденції її зміни у часі.

Розрахунки обсягу потрібних виробничих інвестицій з урахуванням економічної ситуації на ринку і підприємстві (істотне зростання або зменшення попиту на продукцію фірми, урівноваження попиту та пропозиції). Обґрунтування джерел фінансування та обчислення необхідного обсягу капітальних вкладень відповідно до можливих варіантів економічної ситуації на ринку та підприємстві.

Роль фінансових інвестицій у становленні та розвитку ринкових відносин, умови їх залучення і використання. Види цінних паперів, порядок їх випуску та обігу. Дивідендна політика емітентів. Державне регулювання й масштаби обігу цінних паперів в Україні.

Об'єктивна необхідність залучення іноземних інвестицій. Види і форми іноземних інвестицій. Державне регулювання іноземних інвестицій в економіку України.

Загальні положення методології визначення ефективності виробничих і фінансових інвестицій. Методика оцінки ефективності виробничих інвестицій за умов ринкових відносин з урахуванням грошових потоків, ставки дисконту (капіталізації), господарського ризику та інфляції. Основні показники оцінки ефективності виробничих інвестицій

(капітальних вкладень). Особливості визначення і показники ефективності випуску та реалізації різних видів цінних паперів.

Сукупність чинників, що впливають на рівень ефективності інвестицій. Основні організаційно-економічні чинники підвищення ефективності використання капітальних вкладень: удосконалення проектно-кошторисної справи; поліпшення технологічно-відтворювальної структури інвестицій; скорочення тривалості інвестиційного циклу; застосування гнучких економічних методів управління інвестиційними процесами. Шляхи підвищення ефективності обігу цінних паперів.

Економічне обґрунтування інвестиційних проектів різних суб'єктів господарювання в повному або короткому варіанті бізнес-плану. Стисла характеристика інвестиційного проекту. Форма здійснення та необхідний обсяг інвестицій для практичної реалізації проекту. Період інвестування до початку експлуатації об'єкта. Вибір економічно привабливішого інвестиційного проекту з декількох альтернативних варіантів.

Тема 9. Інноваційні процеси

Змістова характеристика інноваційних процесів: поняття та види. Новини та нововведення, їх сутність та виникнення. Технічні, організаційні, економічні, соціальні, юридичні інноваційні процеси (новини, нововведення). Локальні та глобальні новини (нововведення). Взаємозв'язок між окремими видами інноваційних процесів. Вплив нововведень на будь-яку господарську (підприємницьку) діяльність.

Сутнісне тлумачення науково-технічного процесу (НТП). Еволюційні та революційні форми НТП. Науково-технічні революції. Усталені загальні та пріоритетні напрямки НТП (прогресивні базові технології; синтетичні, композиційні та надчисті матеріали; нетрадиційні види енергії; робототехнічні комплекси та гнучкі автоматизовані системи; комплексна автоматизація та комп'ютеризація виробництва та процесів управління).

Організаційний прогрес (поступ) (ОП) як узагальнюючий фактор використання організаційних, економічних, соціальних та юридичних нововведень. Відмінність ОП від НТП. Об'єкти ОП: організація виробництва і праці, окремі елементи економічного механізму господарювання, соціальні та правові відносини. Основні тенденції та напрямки ОП. Оптимізація розмірів підприємств. Економічна доцільність диверсифікації виробництва і конверсії підприємств воєнно-промислового комплексу.

Методика визначення ефективності технічних нововведень. Народногосподарський і внутрішньогосподарський (комерційний) економічний ефект від створення новинок і використання нововведень. Урахування чинника часу при розрахунках ефективності використання технічних нововведень. Чистий прибуток як визначальний показник економічної ефективності технічних новинок (нововведень). Особливості оцінки ефективності організаційних нововведень.

Тема 10. Техніко-технологічна база виробництва

Характеристика техніко-технологічної бази виробництва: поняття і значення. Складники техніко-технологічної бази, способи її формування на підприємстві. Особливості формування виробничої бази на підприємствах різних галузей економіки. Змістова характеристика і форми технічного розвитку підприємства (модернізація, капітальний ремонт і заміна діючого обладнання). Діагностика стану технічного розвитку підприємства: сутність, процедура та основні показники (технічна оснащеність праці, рівень технології, технічний рівень устаткування, рівень комп'ютеризації та автоматизації виробничих процесів і процесів управління). Організаційно-економічне управління технічним розвитком підприємства, його передбачуваність і комплексність.

Лізинг як форма оновлення технічної бази виробництва. Види лізингу за окремими класифікаційними ознаками, їх характеристика. Організаційно-правові основи здійснення лізингу. Ефективність лізингових послуг.

Поняття, види і чинники формування виробничої потужності підприємства. Методичні принципи розрахунку виробничої потужності діючого та заново створюваного підприємства. Особливості визначення виробничих потужностей підприємств різних галузей. Установлення і регулювання резервних потужностей на підприємствах. Показники та шляхи підвищення використання виробничих потужностей. Конверсія та диверсифікація виробничих потужностей за ринкових умов господарювання.

Тема 11. Організація виробництва

Поняття та основні елементи виробничого процесу. Поділ виробничих процесів за призначенням, перебігом у часі та ступенем механізації. (автоматизації). Принципи організації виробничого процесу. Сутнісна характеристика, структура і принципи організації виробничих процесів. Виробничий цикл, тривалість виробничого циклу.

Організаційні типи виробництва (одиничне, серійне, масове), їх сутнісна характеристика. Дослідно-експериментальне виробництво. Характеристика робочих місць за техніко-економічними ознаками в різних організаційних типах виробництва. Порівняльна характеристика типів виробництва за ступенем їх ефективності.

Застосовувані методи організації виробництва. Потокове і непотокowe виробництво: ознаки, умови застосування, класифікація. Особливості організації та основні параметри функціонування поточкових ліній. Тенденції розвитку поточкового виробництва на Україні та інших країнах світу.

Сутність і соціально-економічне значення застосування різних форм організації виробництва. Концентрація та розукрупнення виробництва. Спеціалізація, кооперування та конверсія виробничих підприємств, їх об'єктивна необхідність, сутність показники ефективності та рівня розвитку. Комбінування виробництва. Малі підприємства. Об'єктивна необхідність, сутність і тенденції розвитку диверсифікації виробництва.

Тема 12. Виробнича і соціальна інфраструктура

Сутнісна характеристика інфраструктури підприємства (організації). Види інфраструктури підприємства. Вплив інфраструктурних підрозділів на економіку підприємства.

Система технічного обслуговування підприємства: поняття і функції. Ремонтне, інструментальне, транспортне, енергетичне та складське господарства підприємства.

Необхідність і спрямованість соціальної діяльності підприємства в ринкових умовах господарювання. Планування соціального розвитку підприємства: забезпечення належних умов праці, побуту і проживання працівників; медичного та культурного обслуговування; мотивація трудової діяльності та підвищення ефективності праці. Активація соціальної діяльності підприємства. Сучасні проблеми соціального захисту працівників підприємства.

Визначення капітального будівництва як процесу розширеного відтворення об'єктів основного виробництва та інфраструктури, а також простого відтворення будівель і споруд. Конкретні функції підрозділів капітального будівництва підприємства. Планування розвитку інфраструктури. Проектно-кошторисна документація на будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів інфраструктури.

Тема 13. Прогнозування, планування і регулювання діяльності підприємства

Методи і принципи державного регулювання економіки та окремих суб'єктів господарювання. Нормативне і пошукове прогнозування. Можливі суб'єкти прогнозування. Економічні функції держави за умов домінування ринкових відносин. Реформування та адаптація податкової системи України до ринкових умов господарювання.

Прогнозування розвитку суб'єктів господарювання: мета, об'єкти та принципи. Економічне прогнозування. Довгострокові, середньострокові і короткострокові прогнози і сфери їх застосування.

Планування діяльності та розвитку підприємства. Принципи планування (вибір та обґрунтування цілей, системність, безперервність, оптимальність використання ресурсів, збалансованість). Система планів підприємства. Методи планування діяльності та розвитку підприємства.

Стратегічне планування розвитку підприємства. Основні етапи планування. Різновиди стратегії: виживання, стабілізації, зростання. Методи вибору стратегії. Бізнес-планування, його призначення і роль в системі передбачення перспектив розвитку виробництва. Типовий зміст і методика складання окремих розділів бізнес-планів. Розвиток системи стратегічного та бізнес-планування за ринкових умов господарювання.

Тактичне та оперативне планування діяльності виробничих підрозділів підприємства, їх відмінність від стратегічного планування. Зміст і можливі розділи тактичних (середньо - і короткострокових) планів підприємства. Основні показники тактичних планів, їх класифікація і призначення. Сутність і системи оперативного планування діяльності виробничих підрозділів підприємства. Проблеми вдосконалення тактичного та оперативного планування за умов ринкової системи господарювання.

Тема 14. Виробництво, якість і конкурентоспроможність продукції

Загальна сутнісна характеристика продукції (послуг), її класифікація за економічним призначенням. Показники обсягу продукції (послуг). Номенклатура та асортимент продукції. Товарна, валова і чиста продукція. Обсяг реалізованої продукції.

Поняття, функції і принципи маркетингової діяльності. Виробнича, продуктова та комерційна концепції маркетингу. Стратегія і тактика маркетингу підприємства, їх вплив на формування програми випуску продукції (надання послуг). Особливості визначення попиту на окремі види продукції (послуг). Схема формування виробничої програми підприємства, її ресурсне обґрунтування.

Сутнісна характеристика матеріально-технічного забезпечення(МТЗ) виробництва, форми та системи МТЗ. Системи живлення матеріалами внутрішньовиробничих підрозділів. Обчислення потреби підприємства в матеріалах, регулювання запасів. Оптимізація партій поставки матеріалів.

Якість продукції (послуг) як економічна категорія. Показники та методи оцінки якості продукції (послуг). Конкурентоспроможність продукції вітчизняних підприємств на ринку: поняття і рівень. Багатофакторний вплив підвищення якості виробів на економіку та імідж підприємства. Шляхи підвищення якості та конкурентоспроможності продукції (послуг) вітчизняних підприємств (технічні, організаційні та соціальні).

Стандартизація продукції, її складові елементи і принципи здійснення. Сфери застосування стандартів та технічних умов, прийнятих в Україні. Сертифікація продукції, її економічне значення. Обов'язкова і добровільна сертифікація виробів. Міжнародні системи сертифікації та національні системи якості. Формування систем якості на вітчизняних підприємствах. Економічна та соціальна ефективність стандартизації і сертифікації продукції.

Функції та організація роботи Державного комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації. Державний нагляд за дотриманням вимог стандартів територіальними органами Держстандарту. Об'єкти державного нагляду. Відповідальність виробників за порушення вимог стандартів. Технічний контроль якості на виробництві, об'єкти та основні види технічного контролю.

Тема 15. Продуктивність, мотивація та оплата праці

Продуктивність праці як економічна категорія. Методичні підходи до визначення та розрахунку продуктивності праці та її показників на виробничих підприємствах. Чинники зростання продуктивності праці. Динаміка і резерви підвищення продуктивності праці на підприємствах різних галузей сучасної економіки України.

Мотивація як процес стимулювання робітників до ефективної трудової діяльності. Моделі мотивації трудової діяльності. Вимоги до формування системи мотивації праці на підприємствах. Класифікація методів мотивації. Фундаментальні принципи та алгоритм регулювання поведінки працівників у трудовому колективі.

Поняття оплати праці. Основна заробітна плата і додаткова оплата праці.

Функції оплати праці та їх реалізація. Сучасна державна політика оплати праці. Механізм державного регулювання та соціального захисту. Політика та основи організації оплати праці на підприємствах (в організаціях). Закон України “Про оплату праці”. Регулювання оплати праці на основі колективного договору. Мінімальна заробітна плата. Тарифно-посадова система оплати праці.

Застосовувані форми заробітної плати. Основні системи оплати праці відрядної та почасової форм заробітної плати. Вибір форм і систем оплати праці на підприємствах різних форм власності. Колективні форми організації оплати праці.

Доплати і надбавки як самостійний елемент заробітної плати для компенсації або винагороди за відхилення від нормальних умов роботи. Класифікація доплат. Сутність і види надбавок. Принципи формування системи преміювання персоналу. Організація преміювання окремих категорій персоналу.

Сутність і стимулююча роль участі працівників фірми в її прибутках (доходах). Системи участі працівників у прибутках на основі відносин власності та за результатами виробничо-господарської діяльності. Характеристика та ефективність окремих систем участі персоналу фірми в прибутках. Зарубіжний та вітчизняний досвід участі працівників у прибутках та власності приватизованих підприємств.

Тема 16. Валові витрати і ціни на продукцію

Поточні витрати (собівартість продукції) як комплексний економічний показник. Включення поточних витрат виробництва до собівартості продукції (послуг). Класифікація витрат на виробництво за окремими ознаками (ступенем однорідності, зв'язком з обсягом виробництва, способом обчислення на одиницю продукції). Структура поточних витрат за групами первинних елементів на підприємствах різних галузей і тенденція її зміни. Критичний обсяг виробництва продукції (“точка беззбитковості”), методи його знаходження. Вплив окремих чинників на зміну критичного обсягу.

Зміст і методика обчислення кошторису виробництва. Розрахунки кошторису виробництва за окремими економічними елементами. Порядок розробки кошторису виробництва залежно від стадії і форми передбачування, наявності інформаційної бази, розміру підприємства. Собівартість валової, товарної і реалізованої продукції. Витрати на одиницю обсягу товарної продукції.

Калькулювання та його місце в економічних розрахунках. Об'єкти калькулювання та калькуляційні одиниці. Типова номенклатура та методика обчислення окремих статей калькуляції. Методи прогнозування собівартості нових виробів на етапах їх розробки та освоєння виробництва (питомих витрат, баловий, агрегатний, кореляційний).

Обґрунтування й вибір стратегії зниження поточних витрат на підприємствах України. Стратегічні напрями регулювання поточних витрат на підприємствах різних галузей народного господарства. Шляхи зниження поточних витрат у розрахунку на одиницю продукції: підвищення технічного рівня виробництва; удосконалення організації виробництва, праці та управління; збільшення обсягу виробництва та підвищення якості продукції. Визначення впливу окремих техніко-економічних чинників на зменшення поточних витрат.

Поняття, роль і функції ціни в ринковій економіці. Види цін (тарифів) і сфери їх застосування. Методи встановлення ціни: собівартість плюс прибуток; забезпечення фіксованої величини прибутку; за рівнем поточних цін (конкуренції); за рівнем попиту тощо. Система знижок і доплат до ціни. Державне регулювання ціноутворення. Шляхи вдосконалення ціноутворення на продукцію (послуги) в Україні.

Тема 17. Фінансово-економічні результати та ефективність діяльності підприємства

Загальна характеристика фінансової діяльності підприємства (організації). Напрямки діяльності. Фінансовий план підприємства. Обчислення необхідних обсягів власного та позикового капіталу для нормального функціонування підприємства (організації).

Прибутковість і дохід як основні показники фінансових результатів діяльності підприємства. Прибутковість і дохідність: їх сутність та відмінність. Джерела формування загальної величини прибутку (доходу) підприємства. Види прибутку та їх визначення. Використання прибутку підприємства. Рівень прибутковості підприємств різних галузей економіки України.

Рентабельність як відносний показник ефективності діяльності підприємства. Обчислення рентабельності виробничих фондів (виробництва), сукупних активів, власного (акціонерного капіталу). Рентабельність обсягу товарної продукції та окремих виробів. Динаміка та шляхи підвищення рентабельності на підприємствах різних галузей економіки України.

Суть, важливість і методичні підходи до оцінки загального фінансового стану підприємства. Показники оцінки прибутковості, ліквідності, оборотності, стабільності та ділової активності, методи їх обчислення. Фінансовий ліверидж. Накопичення обліково-звітної інформації для оцінки фінансово-економічного стану підприємства.

Економічна суть і загальний методологічний підхід до вимірювання ефективності виробництва, господарської діяльності підприємства. Змістова характеристика видів ефективності: за наслідками – економічної та соціальної; за місцем отримання ефекту – локальної (госпрозрахункової) та народногосподарської; за ступенем збільшення ефекту – первісної та мультиплікаційної; за метою визначення абсолютної та порівняльної. Принципи формування системи показників ефективності виробничого господарської та комерційної діяльності. Система показників ефективності виробництва (узагальнююча; використання праці, виробничих фондів, фінансових коштів). Вимірювання економічної ефективності ресурсів і витрат. Оцінка соціальної ефективності діяльності підприємства.

Класифікація чинників підвищення ефективності виробництва за певними ознаками: джерелами зростання; напрямками розвитку і вдосконалення виробництва; місцем реалізації у системі управління виробництвом. Внутрішні (“тверді” та “м’які”) та зовнішні (державна економічна і соціальна політика, інституціональні механізми, інфраструктура, структурні зміни в суспільстві та економіці) чинники підвищення ефективності виробництва.

Тема 18. Економічна безпека та антикризова діяльність підприємства

Характеристика економічної безпеки суб’єкта господарювання. Багато-аспектне тлумачення економічної безпеки різнорівневих суб’єктів господарювання. Класифікація видів економічної безпеки за типами, сферами життєдіяльності та конкретними предметами. Способи оцінки економічної безпеки підприємства та інших суб’єктів господарювання. Можливі загрози економічній безпеці господарюючого суб’єкта. Збитки від зниження рівня економічної безпеки окремо взятого підприємства і певної їх сукупності.

Основні ознаки достатнього рівня економічної безпеки підприємства за умов ринкової системи господарювання. Зниження до критичної межі рівня економічної безпеки як основна причина настання кризового стану підприємства. Поняття економічної кризи підприємства. Легка, важка і катастрофічна економічна криза; основні причини і наслідки. Реакція керівництва фірми на настання економічної кризи: шоку, оборонного відступу, визнання кризи, адаптації і зміни поведінки. Розробка програми виходу з економічної кризи.

Стратегія забезпечення належної економічної безпеки підприємства. Основні групи чинників, що формують належний рівень економічної безпеки підприємства (безпосередні чинники виробництва, стабільний попит на продукцію, надійність постачальників, зовнішня конкуренція, державне економічне регулювання діяльності підприємства,

надійний захист комерційної таємниці, компетентність керівництва фірми). Розробка власної довгострокової стратегії формування високого рівня економічної безпеки фірми. Необхідні заходи і ресурси для реалізації стратегії досягнення належної економічної безпеки господарюючого суб'єкта.

Об'єктивна необхідність формування та реалізації національної програми антикризового господарювання як важлива складова економічної безпеки вітчизняних підприємств та організацій. Змістова характеристика державної програми антикризового господарювання, форми та ефективність реалізації програми.

Тема 19. Реструктуризація і санація суб'єктів господарювання

Об'єктивна необхідність і стратегія структурної перебудови економіки та її базових галузей. Сутнісна характеристика та організаційні форми реструктуризації підприємств (організацій). Вплив реформування форм власності на реструктуризацію виробничо-господарської діяльності підприємств.

Розробка і реалізація програми (бізнес-проекту) реструктуризації різних організаційних утворень. Конверсія, диверсифікація та розукрупнення виробництва як дійові форми реструктуризації суб'єктів господарювання. Холдингові компанії як нові організаційні утворення, економічне обґрунтування їх створення в окремих галузях народного господарства України. Методичні підходи до визначення ефективності реструктуризації різних господарюючих суб'єктів. Вітчизняний та зарубіжний досвід реструктуризації суб'єктів господарювання.

Механізм санації та цілі її проведення. Програма санаційних заходів фінансово-економічного характеру. Особливості державної підтримки проведення санації потенційно-конкурентноспроможних підприємств (організацій). Практика, масштаби та ефективність санації господарюючих суб'єктів в Україні.

Тема 20. Банкрутство та ліквідація підприємств

Сутнісна характеристика банкрутства підприємства (організації). Причини та симптоми банкрутства фірми. Визначення зон ризику і банкрутства та реакція господарюючого суб'єкта на настання кризового фінансово-економічного стану. Процедура офіційного порушення справи про визнання банкрутом того чи іншого підприємства (організації). Основні положення Закону України "Про банкрутство". Масштаби і тенденції банкрутства підприємств (організацій) в Україні.

Процес ліквідації (припинення діяльності) збанкрутілого суб'єкта господарювання. Управління майном боржника та оцінка можливих наслідків ліквідації збанкрутілих підприємств (організацій). Комплекс організаційно-економічних заходів і допустима тривалість процесу ліквідації підприємства (організації)-банкрута. Форми ліквідації підприємств (організацій) - банкрутів: фізичне припинення діяльності, розпродаж майна "з молотка", перепрофілювання діяльності зі зміною власника тощо.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ СКЛАДАННЯ ІСПИТУ

1. Сутність підприємництва як форми господарської діяльності.
2. Принципи і механізми реалізації підприємницької діяльності.
3. Підприємство, його основні ознаки. Види та організаційні форми підприємств.
4. Види та особливості об'єднань підприємств.
5. Сутність, складові та характерні риси зовнішнього середовища підприємства.
6. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства.
7. Сутність, функції та принципи управління підприємством.
8. Методи управління суб'єктами господарювання.
9. Організаційні структури управління підприємствами, їх види, принципи побудови.
10. Методичні основи планування.
11. Стратегічні плани підприємства. Поточне та оперативне планування.
12. Економічна сутність та склад необоротних активів підприємства.
13. Оцінка та амортизація необоротних активів підприємства.
14. Спрацювання та відтворення основних засобів.
15. Ефективність використання основних засобів.
16. Виробнича потужність підприємства та методи її визначення.
17. Поняття оборотних активів підприємства, їх склад та структура.
18. Нормування та оцінка запасів промислових підприємств.
19. Ефективність використання оборотних активів.
20. Поняття, класифікація і структура персоналу підприємства.
21. Показники наявності та використання персоналу.
22. Визначення чисельності персоналу та нормування праці.
23. Продуктивність праці та її планування. Чинники зростання продуктивності праці.
24. Поняття та структура заробітної плати.
25. Тарифна система оплати праці.
26. Форми та системи оплати праці.
27. Механізм регулювання заробітної плати.
28. Основні показники виробничої програми підприємства.
29. Формування якості продукції та забезпечення її конкурентоспроможності.
30. Організація виробничих процесів та виробничих циклів.
31. Методи організації виробничих процесів. Розрахунок параметрів однопредметних поточкових ліній.
32. Суть витрат, їх класифікація.
33. Собівартість продукції та її види.
34. Калькулювання собівартості продукції.
35. Економічна сутність та функції ціни.
36. Види, структура ціни та методи її встановлення.
37. Капітал підприємства та його види.
38. Дохід підприємства, його суть і види.
39. Прибуток підприємства, порядок визначення та використання.
40. Рентабельність підприємства та ефективність діяльності підприємства.
41. Інвестиційна діяльність: сутність, суб'єкти та об'єкти.
42. Характеристика інноваційних процесів на підприємстві.
43. Інвестиційні та інноваційні проекти підприємства.
44. Показники ефективності інвестиційних та інноваційних проектів.
45. Сутність діагностики підприємства: види, завдання, методи.
46. Комплексна економічна діагностика діяльності підприємства.
47. Економічна безпека підприємства: сутність, складові, діагностика.
48. Загальна характеристика процесу реструктуризації підприємства.
49. Санація підприємства: сутність, економічний зміст, порядок проведення.

50. Банкрутство та ліквідація підприємства.
51. Сутність маркетингу та його сучасна концепція.
52. Види маркетингу залежно від розвитку і стану ринкового попиту.
53. Маркетингове середовище підприємства: сутність та основні ознаки.
54. Макросередовище підприємства та його основні складові.
55. Мікросередовище підприємства та його основні складові.
56. Маркетинг споживчих товарів.
57. Маркетинг товарів промислового призначення.
58. Основні принципи сегментування ринку. Три способи охоплення ринку.
59. Система маркетингової інформації.
60. Маркетингові дослідження: поняття, види, організація.
61. Модель купівельної поведінки споживача та її особливості.
62. Кон'юнктура ринку та її основні критерії.
63. Поняття про конкуренцію та її основні види.
64. Моніторинг конкурентів, методи і прийоми конкурентної боротьби.
65. Товар у маркетинговій діяльності підприємства.
66. Право на використання товарного знака. Основні вимоги до товарних знаків.
67. Місткість товарного ринку, чинники впливу на формування місткості ринку.
68. Маркетингова стратегія ціни. Основний закон, що обумовлює залежність попиту на товар від ціни.
69. Розповсюдження – один із елементів комплексу маркетингу. Поняття про канали розповсюдження і його функції.
70. Сутність мерчандайзингу та його функції.
71. Маркетингова логістика та її основні функції.
72. Сутність стратегії просування. Аргументи “за” і “проти” маркетингової стратегії просування.
73. Стимулювання збуту як комплекс маркетингових комунікацій.
74. Управління маркетингом та його основні етапи.
75. Виявлення нових ринків товарів за допомогою сітки розвитку товару і ринку. Метод компанії Boston Consultiong Group.
76. Поняття, суть і завдання реклами. Соціально-психологічні основи реклами.
77. Поняття та основні принципи складання рекламних текстів.
78. Медіапланування та визначення рейтингів медіаносіїв.
79. Економічна ефективність рекламної кампанії.
80. Конкурентна стратегія: сутність та її види.
81. Менеджмент: сутність, значення та історія розвитку.
82. Сутність, особливості та класифікація функцій менеджменту.
83. Основні вимоги до менеджера та його роль на підприємстві.
84. Організування як загальна функція менеджменту.
85. Переваги та недоліки організаційних структур управління.
86. Аналіз та оцінювання організаційних структур управління.
87. Формування організаційних структур управління в умовах зовнішньоекономічної діяльності.
88. Делегування, його етапи та умови застосування.
89. Планування як загальна функція менеджменту.
90. Характеристика основних методів розробки планів.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ануфрієва О. Л., Пальчевська Т. Г., Лагоцька Г. М. Підприємницька діяльність. Навчальний посібник. / За науковою ред. О. Л. Ануфрієвої. ІваноФранківськ, «ЛілеяНВ», 2014. 304 с.
2. Апопій В. В. Організація торгівлі : підручник; 3-тє вид. К. : Центр учбової літератури, 2016. 632 с.
3. Апопій В. В. Теорія та практика торговельного обслуговування : навч. посібн. К: Центр навчальної літератури, 2019. 496 с
4. Балджи М. Д., Доброва Н. В., Однолько В. О., Осипова М. М. Торговельне підприємництво : навч. посібн. Київ :Кондор-видавництво, 2017. 112 с
5. Балджи М.Д., Допіра І.А., Однолько В.О. Економіка та організація торгівлі : навч.посібн. Київ : Кондор-видавництво, 2017. 368 с.
6. Беднарчук М. С. Біржові товари: підручник. Львів: «Магнолія-2006», 2007. 365 с.
7. Біржові торги необробленою деревиною – перспектива розвитку ринку лісоматеріалів. URL : http://www.kdu.edu.ua/PUBL/statti/2014_6_111.pdf
8. Бойчик І. М Економіка підприємства: підручник. Київ: Кондор, 2016. 378 с.
9. Бурик А. М. Планування діяльності підприємства: навчальний посібник. Київ: Центр учб. л-ри, 2018. 260 с.
10. Виноградська А. М. Основи підприємництва: навчальний посібник/ Друге видання, перероб. і доп. Київ: Кондор, 2008. 544 с.
11. Вісім стовпів соціального бізнесу в Україні. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/hnidenko/visim-stovpiv-sotsialnogobiznesu-v-ukrajini-885249.html>
12. Власова,Н. О. В. А. Гросул, Н. С. Краснокутская, О. А. Круглова, М. В. Чорна, О. М. Филипенко. Економіка торгівлі: навч. посібн. Х.: Світ Книг, 2015. 473 с
13. Господарський кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
14. Економіка підприємства: навчальний посібник / За заг. ред. О. М. Бандурки. Харків. ХНУВС, 2017. 192 с.
15. Законодавча база України про підприємництво. Офіційний сайт Держкомпідприємництва. URL: <http://www.dkrp.gov.ua/list/3>
16. Захарчин Г. М. Основи підприємництва : культура, технологія, відповідальність: навчальний посібник. Київ : Знання, 2016. 254 с.
17. Касьянова Н.В. Управління розвитком підприємства на основі кумулятивного підходу: концепція, моделі та методи: монографія. Донецьк: Купріянов В. С., 2011. 375 с.
18. Класифікатор видів економічної діяльності (КВЕД) ДК 009:2010, ДК 009:2010. URL:http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/kv10_i.html
19. Колот В. М., Репіна І. М., Щербина О. В. Підприємництво : організація, ефективність, бізнес-культура : навч. посіб. Вид. 3-є, без змін К. : КНЕУ, 2013. 444 с.
20. Корпоративна культура : Навчальний посібник / За загальною редакцією Г. Л. Хаєта: навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2013. 403 с.
21. Лисогор В., Мороз О. Духовно-етична та соціальна відповідальність підприємництва // Підприємництво, господарство і право. №5. 2014
22. Ліпич Л. Г.Б, Морохова В.О., Московчук А.Т. Організація виробництва: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Луцьк: редакційно-видавничий відділ ЛДТУ, 2002. 256 с.
23. Лойко В.В., Макаровська Т.П. Економіка підприємства: навч. посібн. Київ: КНУТД. 2015. 267 с.
24. Любезна І. В. Організація біржової діяльності: цикл лекцій. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 94 с. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/27987/1/.pdf>
25. Основи біржової діяльності: навч. посібн. / М. О. Солодкий, Н. П. Резнік, В. О. Яворська: [за ред. М. О. Солодкого]. К. : ЦП Компрінт, 2017. 450 с.
26. Основи підприємництва: Підручник. [Біляк Т.О., БірюченкоС.Ю., БужимськаК.О., та ін.] ; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 493 с.

27. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України
URL:<http://www.ukrstat.gov.ua/>
28. П'ять порад, як побудувати соціальний бізнес в Україні: 2017 URL:
<https://www.epravda.com.ua/columns/2017/11/18/631320/>
29. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність [Текст] : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. І. М. Сотник, д.е.н., проф. Л. М. Таранюка. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.
30. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність: підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. І. М. Сотник, д.е.н., проф. Л. М. Таранюка. Суми: ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.
31. Податковий кодекс України : прийнятий Верховною Радою України від 02.12.2010 № 2755-VI : [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
32. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1>
33. Резнік Н. П. Сучасний стан біржової торгівлі на ринку зернових /Н. П Резнік, Ю. А Ліщук URL : http://easterneurope-ebm.in.ua/journal/14_2018/19.pdf
34. Розвиток біржового ринку сільськогосподарської продукції Ліщук Ю.С. URL : http://economyandsociety.in.ua/journal/15_ukr/24.pdf.
35. Савицька Н. Л. Торговельне підприємництво: навч.-метод. посібн. Н. Л. Савицька, І. Ю. Мелушова, А.В. Красноусов, К. С. Олініченко. Х.:Видавництво Іванченка І.С., 2017.214 с.
36. Семикіна М.В., Збаржевецька Л. Д., Матієнко С. С. Економіка та організація торговельних підприємств. методичні вказівки до практичних занять. Кіровоград: КНТУ. 2013. 80 с.
37. Смаль В. Що слід знати про соціальне підприємництво: посібник / В. Смаль, В. Кокоть. К. : ПРОЕКТ «ПАРТНЕРСТВО ДЛЯ РОЗВИТКУ МІСТ», 2017. 58 с.
38. Соціальне підприємництво – неоцінена необхідність. URL:
https://dt.ua/economics_of_regions/socialnepidpriyemnictvo-neocinena-neobhidnist-.html
39. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін: посібник / А.А. Свинчук, А.О. Корнецький, М.А. Гончарова, В.Я. Назарук, Н.С. Гусак, А.А. Туманова. К : ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІЕНЕЙ», 2017. 188 с.
40. Торговельне підприємництво : підручник. Міщук І. П., Міценко Н. Г., Фролова Л. В. та ін. [за ред. д. е. н., проф. Л. В. Фролової]. Одеса : Бондаренко М. О., 2018. 640 с.
41. Тягунова Н. Підприємництво і бізнес культура. Центр навчальної літератури, 2017. 118 с.
42. Фрір Спреклі. Посібник з планування соціального підприємництва. К. : Вид-во Британська Рада, www.britishcouncil.org, 2015. 68 с.
43. Цивільний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
44. Чорна М. В, Кушнір Т.Б., Михайлова О. В. Економіка торгівлі: навч.-метод. посібн. Х. : ХДУХТ, 2015. с. 221.
45. Шваб Л. І. Економіка підприємства: підручник. Київ: Каравела, 2015. 416 с.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ВСТУПНОГО ІСПИТУ

Критерії оцінювання слід формувати за 5-бальною шкалою. Вступника допускають до участі в конкурсному відборі, якщо кількість балів з вступного випробування складає не менше 3 за 5-бальною шкалою.

Результати вступних іспитів оголошують вступникам у день складання.

5 балів – якщо під час відповіді на питання продемонстровано вільне оперування педагогічними знаннями з усіх галузей педагогічної науки, здатність підтримати проблемну дискусію, професійну ерудиція в передбачуваній сфері наукового дослідження, поінформованість щодо найбільш важливих педагогічних ідей, які висловлювалися в минулому та є предметом наукових дискусій сьогодні, володіння поняттєво-категоріальним апаратом сучасної педагогіки; виявлено науково-аналітичні здібності, здатність

виокремлювати педагогічні факти, явища, події й описувати їх мовою педагогічної науки, використовувати теоретичні знання як основу й метод пізнання, знаходити й бачити проблеми для здійснення актуальної науково-педагогічної діяльності, комбінувати знання для більш глибокого розуміння проблем і збагачення професійних знань.

4 бали – якщо загалом розкрито зміст питань, показано загальну наукову ерудицію, науково-аналітичні здібності, проте не виявлено та необґрунтовано сучасні проблеми в розвитку педагогічної науки не наведено власне бачення шляхів їх вирішення.

3 бали – ставиться вступникові до аспірантури, який розкрив основний зміст питань, однак припустився окремих неточностей у трактуванні провідних науково-педагогічних категорій, концепцій та стратегій розвитку освіти.

2-1 бали – фіксується у випадку відсутності знань науково-теоретичних джерел та основних проблем обраної наукової спеціальності, за умов неадекватної відповіді на питання.

Відповідальний секретар
приймальної комісії

Олег ДИКИЙ